

МАЪНАВИЯТ – ТЕНГСИЗ БУНЁДКОР

Дейдиларки, инсон тоғлар ўсишини сезмайди. Лекин ҳар қандай фикрат соҳиби мамлакат, жамиятдаги ўзгаришу юксалишларни ақлу идрок кўзи ила кўра билади.

Соҳибқирон Амир Темур ўз “Тузуқлари” да буюк давлат барпо этиши ҳақида сўзларкан, “Энг баланд минора ҳам ердан кўтарилгай”, деган ҳикматни айтади. Шу маънода, улуг мақсад йўлига чиққан Ўзбекистон тараққиётнинг янги босқичига қадам қўйганини нафақат барчамиз қалбан, руҳан ҳис қилиб турибмиз, балки бу жараёнларда иштирок этяпмиз ҳам. Бугун мамлакатимиздаги кенг кўламли ислоҳотлар, янгиланишлар натижасида жамиятимиз ҳаёти, одамларнинг онгу тафаккури ўзгармоқда.

Президентимизнинг бу галги Му-рожаатномасидаги “Биз қадимий ва бой тарихимизни, айниқса, ғоят оғир шароитда илм-маърифат, инсон эркинлиги, халқ озодлиги, Ватанга, миллий кадриятларга меҳр ва садоқат ғояларини дадил кўтариб чиққан жадид боболаримиз фаолиятини янада чуқур ўрганишимиз лозим. Уларнинг улуг мақсадлар йўлидаги мардона кураши ва фидойилиги Янги Ўзбекистонни куришда барчамиз, аввало, ёшларимиз учун чинакам ибрат мактаби бўлиб хизмат қилиши зарур”, деган сўзлар барчамизни ҳам тўлқинлантирди, ҳам ўйлантирди.

Нега давлатимиз раҳбари бизни жадидларнинг ҳаёти ва ижодини чуқурроқ ўрганишга даъват этмоқда? Чунки жадидлар янги давр яратувчилари, фидойилари эди. Ҳар қанча қийинчилик ва мушқу-

лотларга қарамай, борини, керак бўлса, жонини тикиб, Ватан хурриятига эришиш йўлида чинакам шижоат билан мардона курашдилар. Инсон ҳақ-ҳуқуқларини ўзида ифода этган миллий конституция яратишга киришди. Илм-маърифат йўлида халқни укубат ва жаҳолат ботқоғидан олиб чиқиш учун янги усул мактаблари, театрлар, нашриётлар, миллатни уйғотишга чорловчи, маърифат сари етакловчи газета ва журналлар очдилар. Истеъдодли ёшларни Европанинг нуфузли университетларида ўқитишга интилдилар. Жамиятга янги озодлик ва маърифат руҳини олиб кирдилар. Миллатни унинг тараққиёти йўлида бирлаштиришга, ҳар бир қалбда Ватан учун фидойилик туйғусини камол топтиришга, миллий нафсониятни уйғотишга интилдилар.

(Давоми 3-саҳифада)

Жаҳолатга қарши маърифат

МОЗИЙДАН

БИР САҲИФА

Иккинчи мақола

Сиёсий инқилоб

Фарғоналик олим Нодирбек Хамаев “Ўзбекистонда Совет ҳокимиятига қарши қуролли ҳаракат ва ҳарбий матбуот” номли илмий мақола-сида яна бир муаллифни тилга олади. Бу С.Шур бўлиб, кизил армиянинг “Пролетарский мысл” газетаси 1920 йил 4 июлдаги сониди “Корни басмачество” ҳамда “Красная казарма” нашрининг 1923 йил 3-сониди “Борьба за красный Туркестан” номли мақолаларини эълон қилган. Бу мақолаларда муаллиф Фарғонадаги “босмачилик” ҳаракатини совет ҳокимияти айрим масъул шахсларининг ўз вазифасини суиистеъмол қилиши оқибати деб ёзган. Бу нима дегани? Шу ўринда бир мисол билан фикримизни қувватлантирсак.

Бу мустақиллигимизнинг дастлабки йилларида чоп этилган “Ўзбеклар” китобидаги “Хужжатгоҳлардан топилдиқлар” номли материалда учради. Эътибор қаратинг. Унда Скобелев (Фарғона, муал. изоҳи) вилоят депутатлари кенгаши томонидан 1918 йил 19 декабрда Тошкент шаҳар Халқ комиссарлари кенгаши номига юборилган телеграмма матнидан парча келтирилган. Шошилинономада шўро амалдорлари Андижон депутатлар кенгаши Андижон уезди хузурида ҳаракат қилаётган қароқчи тўдалар бошлиқларидан хат олишганини хавотир ила ёзади. Миллий озодлик учун курашга бел боғлаган фидойилар мактубида қуйидаги сўзлар битилган эди:

“Андижонлик товаришлар! Биз сизларга шуни маълум қиламизки, Сизлар Қўғай қишлоғига келгансизлар ва тинч аҳолининг уйларига ўт қўйгансизлар. Бекор бу ишни қилдингизлар, агар бундай иш яна бирор марта қайтарилса, у ҳолда сизларнинг станцияларингиз, заводу уйларингизга ҳам худди шундай ўт қўямиз. Агар сизлар урушишни хоҳласангиз биз билан урушингиз, халқ билан эмас. Биз барча тинч аҳолини хоҳ у ўрис бўлсин, хоҳ у яҳудий, хоҳ у арман бўлсин, хоҳ у сарт – барчаси баробар, деб ҳисоблаймиз. Кун бўйи пешона терини тўкиб ишлайдиган камбағал одамларга бундай зарарлар келтириш инсофдан эмас. Урушиш керак бўлса, сизлар билан мана биз урушамиз, тинч халқ эса сизлар билан ҳам, биз билан ҳам урушмайди. Агар сизлар халққа қарши урушни давом эттиравсангиз, у ҳолда 3 кун ичида Тошкентдан то бу ергача бирорта ҳам бутун нарсангиз қолмайди”.

(Давоми 4-саҳифада)

Дунё ва ўзбеклар

“ВАТАН МЕНИНГ ИЧИМДА!..”

Сан Франциско шаҳри марказидаги “Ўзбек миллий таомлари” ресторанига етиб келганимизда, биз ўзбек журналистлари шарафига уюштирган зиёфат учун барча нарса тахт эди. Қудрат Раҳимхўжаев бошчилигидаги Муҳаммадаюб, Нозимжон, Асроржон каби ўт-олов ўзбек йигитлар бизни сямимий кутиб олдилар. Яқинларини кўргандек, бағирларига босиб омонлашдилар. “Олисидаги ватанимиз ифорини, соғинчини келтирдигиз”, дея тавозе ила ҳурмат бажо келтирдилар. Аслида Ўз-

бекистон отлиғ жаннатмакон ўлкадан йироқда истикомат қилаётган бу одамларнинг ўзаро муносабатларида аллақандай соддалик сезилиб турарди, ҳозирги шу тобдаги байрамона кайфиятнинг ўзида ҳам алланечук майинлик зоҳир эди. Айниқса, шу чоғда, буларнинг қаршисида ўзим жони-жаҳоним, борлигим билан яхши кўрадиган Ўзбекистоним, қадимий давлатимнинг ҳидлари бир маъводай кўз ўнгимда гавдаланиб кетди.

(Давоми 7-саҳифада)

Президентимизнинг 2023 йил 16 январдаги “Одил судловга эришиш имкониятларини янада кенгайтириш ва судлар фаолияти самарадорлигини оширишга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги фармони инсонга эътиборнинг, унинг ҳуқуқ ва эркинликларини ишончли ҳимоя қилишининг ёрқин намунаси бўлди.

Фармонда “Янги Ўзбекистон – янги суд” тамойили доирасида аҳолининг одил судловга эришиш имкониятларини янада кенгайтириш суд-ҳуқуқ тизимини ислоҳ қилишни жадаллаштириш, соҳага илғор халқаро стандартларни жорий этиш кўзда тутилган. Шу мақсадда мазкур ҳужжатга мувофиқ, 2023-2026 йилларга мўлжалланган суд тизимини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқишнинг қисқа муддатли стратегияси тасдиқланди.

Ҳужжатга мувофиқ, одил судловни таъминлашга қаратилган бир қатор устувор вазифалар амалга оширилади. Хусусан, “Инсон кадри учун” ғояси асосида чинакам адолатли суд тизими шакллантирилиб, унинг фаолияти халқ манфаати ва инсон кадр-қимматини самарали ҳимоя қилишга йўналтирилади.

Адолатли суд қарорлари қабул қилинишига эришиш орқали халқнинг, шу жумладан, тадбиркорларнинг суд тизимига бўлган ишончи мустаҳкамланади. Энг муҳими, ҳар бир шахс суд ва судьялар сиймосида ўзининг ишончли ҳимоячисини кўришига эришиш лозим. Шунингдек, фуқаролар ҳамда тадбиркорларга ўз ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини судларда ҳимоя қила олиши учун барча имкониятлар яратилиб, суд ишларини юриштишда тортишув ва тарафларнинг тенглиги тамойиллари тўлақонли

иштирок этиш имкониятлари кенгайтирилади.

Фармондаги яна бир эътиборли масала шуки, судьяларнинг мустақиллиги ва дахлсизлиги кафолатлари кучайтирилиб, судга ҳурматсизлик қилиш ва суд ишига аралаштириш ҳолатларининг олдини олиш бўйича самарали механизмлар ишлаб чиқилади. Суд қарорларининг қатъий ижроси

ИНСОНГА ЭЪТИБОР УНИНГ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШДА НАМОЁН БЎЛАДИ

таъминланади, бу борада давлат органлари ва маҳаллий ҳокимликларнинг масъулияти оширилади. Судьялар ва суд ходимларида юксак муомала маданиятини шакл-

лари қонуний, асосли ва адолатли қабул қилинганлигини текширишнинг фуқароларга қулай ва содда-лаштирилган тартиби яратилиши эътирофга молик.

Айни пайтда бунинг учун қонун лойиҳаси ишлаб чиқилган. Янги қонун асосида туманлараро, туман, шаҳар судлари томонидан биринчи инстанцияда кўрилган ишларни вилоят ва унга тенглаштирилган судларда апелляция ёки кассация тартибида қайта кўриб чиқиш, вилоят ва унга тенглаштирилган судлар томонидан апелляция ёки кассация тартибида кўрилган ишларни мазкур судларда тафтиш

гарлик чораларини кучайтириш, шунингдек, суд ҳужжатларининг ижро этилишини таъминлашга қаратилган таъсирчан механизмларни жорий этиш, одил судловни амалга ошириш фаолиятига аралашганликка оид ҳар бир жиноят иши якуни бўйича жамоатчиликни оммавий ахборот воситалари орқали мажбурий равишда хабардор қилиш тартибини жорий этиш кўзда тутилган.

Қолаверса, судьяга нисбатан турар жой дахлсизлигига, ёзишмалар, телефон орқали сўзлашувлар ва бошқа сўзлашувлар, алоқа тармоқлари орқали узатиладиган

Қолаверса, судьяга нисбатан турар жой дахлсизлигига, ёзишмалар, телефон орқали сўзлашувлар ва бошқа сўзлашувлар, алоқа тармоқлари орқали узатиладиган почта, курьерлик жўнатмалари ва телеграф хабарларининг сир сақланишига бўлган ҳуқуқларни чекловчи, шунингдек, абонентлар ёки абонент қурилмалари ўртасидаги боғланишлар тўғрисидаги ахборотни олишдан иборат тезкор-қидирув тадбирларининг ўтказилишига фақат Бош прокурорнинг санкцияси асосида йўл қўйилади.

рўёбга чиқарилади. Судларнинг ҳолислигини амалда таъминлашга қаратилган қонунчилик такомиллаштирилади.

Судлар фаолияти тўлиқ рақамлаштирилади, сунъий интеллект технологиялари жорий этилади. Идоралараро электрон маълумот алмашинуви яхшиланади, суд мажлисларида масофадан туриб

лантириш орқали судга мурожаат қилган ҳар бир фуқаро ва тадбиркорда суддан, пировардида эса давлатдан розилик ҳиссини уйғотиш зарур.

Айниқса, Ўзбекистон Республикаси Олий суди, Давлат хавфсизлик хизмати, Бош прокуратураси ва Адлия вазирлиги ҳамкорлигида жиноят ишлари бўйича суд қарор-

тартибида қайта кўриб чиқиш, вилоят ва унга тенглаштирилган судлар томонидан тафтиш тартибида кўрилган ишларни Олий суднинг судлов ҳайъатларида тафтиш тартибида қайта кўриб чиқиш, юқори инстанция судлари томонидан ишни янгидан кўриш учун қуйи судларга юбориш тартибини бекор қилиш ва уларга иш бўйича якуний қарор қабул қилиш масъулиятини юклаш тартиби яратилади.

Маълумки, судьяга ҳар қандай таъсир ёки босим ўтказиш одил судлов сифатига путур етказди. Бинобарин, юқоридаги фармонда судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлаш мақсадида уларнинг ишига ҳар қандай аралашув қатъий жазоланиши, судьяларнинг хавотирсиз ишлаши давлат томонидан таъминланиши кайд этилди.

Шунга кўра, судга ҳурматсизлик қилиш ҳолатларини олдини олишнинг самарали механизмларини ишлаб чиқиш, бунинг учун маъмурий жавобгарлик чораларини кучайтириш ва жиноий жавобгарлик белгилаш, суд ишларини ҳал этишга аралашганлик ва суд ҳужжати-ни ижро этмаганлик учун жавоб-

почта, курьерлик жўнатмалари ва телеграф хабарларининг сир сақланишига бўлган ҳуқуқларни чекловчи, шунингдек, абонентлар ёки абонент қурилмалари ўртасидаги боғланишлар тўғрисидаги ахборотни олишдан иборат тезкор-қидирув тадбирларининг ўтказилишига фақат Бош прокурорнинг санкцияси асосида йўл қўйилади. Жисмоний ва юридик шахсларнинг процессуал характерга эга бўлмаган, ҳуқуқий тушунтириш бериш борасидаги масалалар бўйича мурожаатлари эса адлия органлари томонидан кўриб чиқилиши белгиланмоқда.

Бундан ташқари, одил судловни амалга оширишга кўмаклашиш бўйича ихтисослашган прокурорлар корпуси шакллантирилади. Янги ишлаб чиқилган 2023-2026 йилларга мўлжалланган суд тизимининг ахборот сиёсати концепцияси эса судлар томонидан амалга ошириладиган кенг кўламли ишларни жамоатчиликка етказилишини таъминлайди.

**Жамшид ХЎЖАМБЕРДИЕВ,
Жиноят ишлари бўйича
Фарғона шаҳар судининг
судьяси**

(Боши 1-саҳифада)

Ватаннинг буюк шаъну шавкати-ни тиклаш жадид таълимотининг ўзак ғояси ҳисобланади. Абдурауф Фитрат “Юрт қайғуси”ни бежиз “Онам! Сени кутқармоқ учун жонми керакдир?” деган сўзлар билан бошламаган. XX аср бошида, бир ёнда мустамлакачилик, бир ёнда мутаассиблик ҳукм сурган давр муҳитида миллий руҳни сақлаган ҳолда, илғор Ғарб илм-фани ва техникаси ютуқларини ўзлаштириш ғоясини илгари суриш, маърифатпарварлик ҳаракатини вужудга келтириш ва амалга ошириш чинакам маънавий жасорат эди.

Маҳмудхўжа Бехбудийнинг “Ҳақ олинур, берилмас”, “Замона илму фанидан бебаҳра миллат ўзгаларга поймол бўлур”, Абдулла Авлонийнинг “Тарбия биз учун ё ҳаёт – ё мамот, ё нажот – ё ҳалокат, ё саодат – ё фалокат масаласидир”, Мунавварқори Абдурашидхоновнинг “Бу жаҳолат хоҳишидурки, миллат фойдаси учун жонин қурбон қилмоққа лойиқ арслон каби йигитларимиз бугун миллатни ёдларидин чиқориб, истеъдод ва ғайратларини чойхона ва пивахоналарга сарф этмакдадурлар”, деган сўзлари бугун ҳам миллатни уйғотувчи, уни бефарқлик ва ортиқча маишатлардан асровчи даъватдек жаранглаб турибди.

Ҳар қандай воқелик айнан маънавий асосида шаклланади. Президентимиз “Янги Ўзбекистон стратегияси” китобида қайд этганидек, “Маънавият жамиятдаги барча сиёсий-ижтимоий муносабатларнинг мазмуни ва сифатини белгилайдиган пойдевордир. Бу пойдевор қанча мустаҳкам бўлса, халқ ҳам, давлат ҳам шунча мустаҳкам бўлади”. Давлатимиз раҳбари Мурожаатномада “Жамиятимизнинг маънавий асосларини мустаҳкамлаш, маданият соҳасини ривожлантириш, илмий-ижодий ташкилотлар, муҳтарам зиёлиларимиз фаолиятини қўллаб-қувватлаш ҳам биз учун устувор йўналишлардан бири бўлади”, деди. Бир нарса аёнки, ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан баркамол инсонни тарбиялаш жисмоний жиҳатдан бақувват инсонни тарбиялашдан кўра, ғоят мураккаб вазифадир. Айниқса, бугунги глобаллашув даврида, инсон онги ва қалби учун курашлар кучайган, ғоявий таҳдидлар ва хуружлар жамиятимизнинг маънавий ҳаётига таъсир кўрсатишнинг кучли курали сифатида намоён бўлаётган бир даврда бу иш жамиятнинг зиёли қатламидан ўша ўқтам жадидларга издошлик мақомида янада катта масъулият ва фидойилик билан меҳнат қилишни талаб этмоқда.

Ҳазрат Алишер Навоий бундай ёзади: Бу чаман ўлмоғида мавжуд анга, Бор эди инсон гули мақсуд анга.

Тангри таолонинг бу бўстон, бу замин, бу гуллаган оламини яратишдан бош мақсади, муроди унинг гули бўлган инсон учундир. Кимки мана шу эзгу йўлда инсонни бу оламини гулга буркайдиган, яъни уни фаровон қиладиган бунёдкор, яратувчи куч деб билар экан, шаксиз ўша ерда ободлик бўлади. Кимки ўз халқи кудратини жамлаб, умумхалқ муроду мақсадига элтувчи йўлга бошлай олса, миллат кудрати тўғри йўналтири олинса, у ҳар бир давлатнинг куч-қудрат, ишонч манбаи ҳисобланиб, тенгсиз бунёдкор тўлқинга айланади. Бунда маънавий-руҳий кудратнинг ўрни бетимсолдир.

Ана шундай эзгу мақсадларни кўзлаган ҳолда Республика Маънавият ва маърифат маркази томонидан Президентимизнинг 2021 йил 26 мартдаги “Маънавий-маърифий ишлар тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори ҳамда 2022–2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясини “Инсон кадрини улуглаш ва фаол маҳалла йили”да амалга оширишга оид Давлат

дастурида белгиланган вазифалар ижроси юзасидан ўтиб бораётган йилда қатор ишлар амалга оширилди.

Хусусан, буюк мутафаккир ва қомусий олим Абу Райҳон Беруний таваллудининг 1050 йиллигини халқаро миқёсда кенг нишонлаш, алломаларнинг ҳаёти ва фаолиятини чуқур ўрганиш ва кенг тарғиб этиш, “Янги Ўзбекистон – маърифатли жамият” концепцияси ва уни амалга ошириш бўйича миллий дастурни яратиш борасида ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлар ишлаб чиқилди.

Шунингдек, маънавий-маърифий соҳадаги кенг қўламдаги ишларни мувофиқлаштириб бориш мақсадида марказ тузилмаси билан вазирлик ва марказий муассасалар, ташкилот ва идоралар ўр-

вий-маърифий тадбирлар, “Маърифат соатлари”, айниқса, кўтаринки кайфиятда қабул қилинди.

Фестиваль доирасида Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳамкорлигида ўтказилган “Маърифат улашиб” ва “Китоб қарвони” акцияларида миллий адабиётимиз дурдоналаридан иборат 17 минг 640 нусха китоб аҳолига бепул тарқатилди. Бу тадбирларга “Аёллар дафтари”, “Ёшлар дафтари” ва “Темир дафтар”га киритилган оилалар, уларнинг фарзандлари иштирокига алоҳида эътибор қаратилди.

Аждодларимизнинг илмий, адабий мероси ҳамда уларнинг жасоратини янада кенг тарғиб этиш юзасидан марказ томонидан бир қанча амалий ишлар йўлга

ташқил этиш, ҳамкор матбаа корхоналарига сарфланган маблағларни тежаш мақсадида қўшимча техника харид қилинди. Корхонада китобларни қаттиқ муқовада тайёрлаш цехи иш бошлади. 2022 йилда 60 минг нусхага яқин китоб-альбом, китоблар тайёрланди. Нашриёт матбаа базасида “Тафаккур”, “Маънавий ҳаёт”, “Муштум” журналлари мунтазам чоп этилмоқда.

Албатта, қилинган ишлар кўп, лекин хали қилишимиз зарур бўлган муҳим ишлар олдинда. Давлатимиз раҳбари Мурожаатномада маънавий тарбия, ижтимоий-маънавий муҳитни мустаҳкамлаш борасида қатор муҳим вазифаларга эътибор қаратди. Бу бевоқифа “жаҳолатга қарши маърифат билан

МАЪНАВИЯТ — ТЕНГСИЗ БУНЁДКОР

тасида ҳамкорликдаги “Йўл харита”лари ишлаб чиқилиб, ижрога йўналтирилди. Уларга маънавий-маърифий фаолиятни самарали ташқил этиш борасида назарий ва амалий ёрдам кўрсатилди. Бу борадаги интилишларни рағбатлантиришга алоҳида эътибор қаратилди.

2022 йилда ўтказилган “Энг намунали туман ва шаҳар” танловида 14 та туман ва шаҳар ҳамда “Энг намунали вазирлик ва идора” танловида 21 та вазирлик ва идора иштирок этди. Ёшларни ҳарбий-ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, улар орасида миллий армиямиз эришган ютуқларни янада кенг татбиқ этиш мақсадида Республика Маънавият ва маърифат маркази, Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Фавқулодда вазиятлар вазирлиги ва Миллий гвардия ўртасида “Темурбеклар мактаблари”да Соҳибқирон Амир Темурнинг мардона руҳи, жасорати, саркардалик маҳорати, Ватанга буюк садоқати, юксак маънавий фазилатларини ёшлар онги ва қалбига сингдиришга қаратилган туркум тадбирларни ташқил этиш бўйича қўшма дастур имзоланиб, ҳамкорлик тизими йўлга қўйилди.

Халқимизга янги ислохотлар нафасини етказиш, ёшлар қалбида ислохотларга дахлдорлик ҳиссини кучайтириш, шу йўналишда маънавий-маърифий ишлар таъсирчанлигини ошириш муҳим вазифага айланди. Шу билан бирга, маънавият соҳасидаги ички ва ташқи таҳдид ва хавф-хатарларга қарши самарали курашиш, жамият аъзолари қалбида меҳр-оқибат, тинчликни қадрлаш, ҳамжихатлик, шукроналик ҳиссини уйғотиш, оилада маънавий барқарорликни мустаҳкамлаш, зўравонлик, ажралишларнинг олдини олиш, беморлардан ҳол сўраш, уларга моддий кўмак ва маънавий далда бериш, ёшларни замонамизнинг фидойи вакиллари, қаҳрамонлари билан таништириш, улар қалбида улуг мақсадларни уйғотиш борасида ҳам қатор ишлар қилинди. “Янги Ўзбекистон – маърифатли жамият” шиори остидаги “Маънавият фестивали” доирасида 18 та ижтимоий лойиҳа амалга оширилди. “Маърифат” тарғиботчилар жамиятининг илм-фан, маданият, санъат, адабиёт ва бадий ижод каби соҳа вакиллари билан иборат 500 дан ортиқ аъзоси жалб этилиб, тадбирларга аҳоли ва ёшлар камраб олинди. Мазкур фестиваль доирасидаги “Ўзбекистон қаҳрамонлари” китоби тақдими, “Миллий қадриятлар ҳафталиги”, “Меҳр-муруват ва саховат”, “Аёлга эҳтиром”, “Зукко болажон”, “Менинг фарзандим – Ўзбекистон фахри!” лойиҳалари, “Зиёлилар форуми”, “Учинчи Ренессанс – маърифатли жамият сари”, “Оила – маънавият кўргони”, “Ватан учун яшайлик!” мавзуларида маъна-

кўйилганини алоҳида таъкидлаш лозим. Жумладан, жорий йилда буюк саркарда Жалолоддин Мангубердиннинг жасорати, юрт оздлиги йўлидаги курашлари тарихини кенг тадқиқ этиш мақсадида “Жалолоддин Мангуберди изидан” илмий экспедицияси ташқил қилинди. Ўрганишлар асосида Швеция, Туркия, Покистон, Қозғоғистон, Тожикистон ва Қирғизистоннинг етуқ тарихчи олимлари иштирокида “Жалолоддин Мангуберди тарихининг янги саҳифалари” мавзусида илмий-амалий анжуман ўтказилди. Маънавий-маърифий ишларни ташқил этишда самарадорлик ўта муҳим ўрин тутди. Ижтимоий-маънавий муҳит соғломлигини таъминлашда эса мавжуд ҳолатни тўғри баҳолаш, таъбир жоиз бўлса, ташхис қўйиш амалий ишлар натижадорлигини кўрсатишга хизмат қилади. Ана шу мақсадда марказ ҳузуридаги Ижтимоий-маънавий тадқиқотлар институти томонидан Чирчиқ шаҳри, Бўка, Янгийўл ва Учтепа туманларидаги 60 та маҳаллада “Худудларнинг ижтимоий-маънавий муҳитини ўрганиш ва соғломлаштириш технологияси” лойиҳаси доирасида социологик тадқиқот ўтказилди.

Бугун мамлакатимизда ҳар бир соҳанинг истиқболи илм билан боғлиқлигига алоҳида эътибор берилмоқда. Жумладан, марказ томонидан “Жадид маърифатпарварлари ғояларидан ёш авлод тарбиясида фойдаланиш” мавзусида инновацион тадқиқотлар доирасида жадид маърифатпарварларининг 5 та китоби ва уларнинг аудиовариантлари тайёрланиб, “Oyina.uz” электрон порталига жойлаштирилди.

Вазирлар Маҳкамасининг 2019 йил 30 октябрдаги “Маънавият фидойиси” кўкрак нишонини таъсис этиш тўғрисида”ги қарорида соҳаларни ривожлантиришда ўз меҳнати, илмий, жамоат иши, меҳнатсеварлиги ва ватанпарварлиги билан жамоатчиликнинг ҳурматида сазовор бўлган, фидокорона меҳнат қилган ва самарали натижаларга эришган фуқароларни “Маънавият фидойиси” кўкрак нишони билан тақдирлаш вазифаси юклатилган. Жорий йилда худудий давлат органлари, ташкилотлар ва жамоат бирлашмалари томонидан 500 га яқин номзод тақдим этилди. Номзодлардан энг муносиб кўрилган 96 нафари “Маънавият фидойиси” кўкрак нишони билан тақдирланди.

Республика Маънавият ва маърифат маркази тасарруфидаги “Маънавият” нашриёти фаолиятида ҳам жуда кўп ўзгаришлар юз берди. Бир қатор ускуналар капитал таъмирланиб, ишчи ҳолатга келтирилди. Шунингдек, муассасада тайёр китоб ва бошқа матбаа маҳсулотлари ишлаб чиқаришнинг тўлиқ жараёнини

курашиш” масаласидир. Дунё тобора таҳликали тус олмақда. Таъкидланганидек, “Бугун дунёда кучайиб бораётган радикализм, экстремизм, терроризм, одам савдоси, гиёҳвандлик каби хатарлар, афсуски, бизни ҳам четлаб ўтмайпти”. Мусулмон умматига сабоқ берган Имом Бухорий, Имом Термизий, Имом Могурийдий каби буюк уламолар етишиб чиққан диёримизда радикализм ва экстремизм ғояларига берилганларнинг бўлиши ҳақиқатда ҳам биз учун уят. Бир қатор давлатларда жамиятнинг турли кўринишларда радикаллашуви, ёшлар онгини бузғунчи ёт ғоялар билан захарлаш, диндан сиёсий мақсадларда фойдаланиш борасидаги ҳаракатлар қандай фожиаларга олиб келаётганини кўриб турибмиз. Қанча-қанча мамлакатлар жаҳолат, ўзаро низолар, қирғинлар оқибатида вайронага айланиб, тараккиётдан орқада қолаётганига гувоҳ бўлмоқдамиз. Буюк аждодларимиз дунёни маърифат билан забт этганлар, дунё маърифат доирасини мақомини эгаллаганлар.

Аждодларимиз ҳамиша улуг бир шукроналик билан тинчлик, илму маърифат, поклик, ҳалоллик, меҳр-оқибат ва саховату мурувват, бағрикенглик ва ҳамжихатликни, бир сўз билан айтганда, инсоний фазилатлар, ахлоқий сифатларни бебаҳо неъмат дея қадрлаган. Улар ана шундай инсоний фазилатлар асосида улуг алломалар, маърифатпарвар олимлар, инсонпарвар шоирлар, ҳалол ва виждонли, ўзгалар ҳаққига хиёнат қилмайдиган касб-кор эгалари, оиласи ва Ватанининг тинчлиги, шаънини ибмон қадар асровчи қалқон мардларни, ибон-ҳаёни энг катта қадрият деб билган нафосат соҳибаларини тарбиялайдиган маънавий маконни яратган. Шу маънода, давлатимиз раҳбарининг энг юксак инсоний фазилатлар ва илму ирфон, маърифат асосида янги маънавий маконни яратиш борасидаги даъвати айнан буюк аждодларимиз қолдирган маънавий-ахлоқий таълимотлар билан уйғундир.

“Янги маънавий макон нима? Менинг назаримда, у – биз орзу қиладиган Янги Ўзбекистоннинг маънавий қиёфаси яққол акс этадиган, халқимиз интилайётган ва эл-юртимиз бахтиёр яшайдиган маърифатли жамиятдир”. Уйлаймизки, “Янги Ўзбекистон стратегияси” китобидаги бу улуг ниятни амалга ошириш борасида 2023 йилда олиб борадиган ишларимиз янада залварли ва самарали бўлади. Президентимизнинг Мурожаатномаси кириб келаётган “Инсонга эътибор ва сифатли таълим йили”да барчамизга муҳим дастуруламал бўлиб хизмат қилади.

**Минхожиддин МИРЗО,
Республика маънавият ва маърифат маркази раҳбари**

МОЗИЙДАН
БИР САҲИФА

(Боши 1-саҳифада)

Имзоловчилар: Мадаминбек, Эргаш кўрбоши, Холхўжа, Эшмат бойвачча, Маҳкамхўжа, Файёз махсум” (Ўз МДХ, ф-р. -25, 1-ёзув, 79-иш, 19-20-бет)”.
Мана шўро ҳукумати амалдорларининг фитнасига, С. Шур юмшоқ қилиб айтган сунистеъмолчилигига мисол. Мўйсафид тарих ҳали яна қанча бундай сирларни бағрида асраб ётибди экан?

Яна бир шахс - Валериан Куйбишев ҳақида кекса авлод яхши эслаиди. Му-стакилликкача ҳатто унинг номини туман, колхоз, совхозларга қўйиб, улуғла-ганмиз. Рус инкилобчиси, шўроларнинг улкан сиёсий арбоби бўлиб тарихда қолган. Инкилобий ҳарбий кенгаш аъ-зоси сифатида Ўрта Осиёда қўшинлар-ни бошқарган. Аниқроғи Туркистон фронти 11-армияси инкилобий ҳарбий кенгаши аъзоси сифатида бошқарувда қатнашган. 1919-1920 йилларда Руси-янинг Туркистон масалалари комисси-яси раиси ўринбосари бўлган. Турки-стон ишлари бўйича махсус комиссия 1919 йил 8 октябрда ташкил этилган бў-либ, дастлаб унинг таркибига маҳаллий раҳбарлардан ҳеч ким киритилмаган. Мана унинг аъзолари таркиби: В.Бокий, Ф.Голошечкин, В.Куйбишев, Я.Руд-зутак, М.Фрунзе, Ш.Элиава. Шундан ҳам миллий озодликка қарши курашда Куйбишев қандай “фигура” бўлганини англаш мумкин. Бу “арбоб” нинг нима-лар қилгани ҳозирча бизга муҳим эмас. Тилга олинаётган муаммо бўйича айт-ган бир фикри муҳим. “Маънавий ҳаёт” журналининг 2019 йилги сонларидан бирида Азим Рўзиев муаллифлигидаги “Босқинчиликми, босмачилик?” номли мақола чоп этилган. Унда келтирили-шича, В.Куйбишев босмачилик ҳара-катини “шунчаки бандитлик деб қабул қилиш хато. Чунки у сиёсий инкилоб-дир” деган экан. Сиёсий инкилоб нима? Бу табиийки, эрки, озодлиги учун ку-раш, мустабилларнинг зулмига қарши кураш. Золимларнинг ўзи ҳақиқат ким томонида эканини яхши билишган. Би-роқ амал ва ихлос, ният тўғри келмаса қийин. Аввалбошдан тузум моҳияти, шакл-шамойили шу асосга қурилганди.

“Босмачи” сўзи қандай пайдо бўлган?

2000 йилда “Шарк” нашриёт матбаа концернида босилган Ўзбекистоннинг янги тарихи иккинчи китобида биз тил-га олаётган миллий озодлик ҳаракати даври ҳақида муҳим маълумотлар уч-райди. Жумладан, китобнинг 84-бетида қизиқ бир маълумот узоқ вақт ўйланти-риб келаётган саволимга жавоб бўлди. Бу “босмачи” атамасининг пайдо бўли-ши билан боғлиқ. Китобда 1918-1919 йилнинг ўрталарига бўлган архив ҳужжатларида “босмачи” сўзи учрамас-лиги айtilган. Яъни Фарғонада миллий озодлик учун курашга киришганларга “разбойник”, “бандит”, “шайка” сўзла-

ри қўлланилган. Тарих шундай гувоҳ-лик берган. Бу фикрга қўшилиш мум-кин. Уни катта амалдор Куйбишевнинг юқорида келтирилган гапи ҳам тас-диқлайди. Акс ҳолда бу “жаноб” ҳам оғ-зини тўлдириб, “басмач” дейиши мум-кин эди. Биров уришармиди?! Унда бу тамга – “босмачи” қандай пайдо бўлди?

Китобдан давомини ўқиймиз. “1919 йилнинг ўрталаридан бошлаб совет вақтли матбуотида, кейинчалик эса ай-рим расмий ҳужжатларда “босмачи” иборасини қўллаш бошланган. “Босма-чи” ва “босмачилик” иборалари мил-лий озодлик ҳаракатининг моҳиятини пасайтириш, аждодларимизнинг боль-шевиклар ҳукмронлигига қарши олиб борган қонли курашларини ҳаспўшлаш учун буюк давлатчи-шовинистлар то-монидан ўйлаб топилди ва “бандитлик”, “қароқчилик” сўзлари билан асоссиз равишда бир қаторга қўйилди. Комму-низм мафкурачилари ва уларнинг мад-дохлари ҳатто 1917 йилгача бўлган миллий озодлик ҳаракатларини ҳам қўп ҳолларда шу атама билан номладилар”. Ажабо. Мана, масала моҳияти қаерда. Бу шўроларнинг мафкуравий кўши-ни – матбуотнинг қонли террордан-да жирканч иши эди. Қаранг, матбуот ку-чини? Тиш-тирноқли кўшини қилолма-ган ишни қилди. Қон тўқмасдан озодлик деган муқаддас тушунча, туйғунинг “бўғзига” сўздан ясаган “ханжарини” суқди. Озодликнинг дуч келган жойи-га қайта-қайта санчди. Дилимизга кур-би етмади, тилимизга санчди. Дилимиз қон йиғласа-да, тилимиз жаллодларига қўшилиб бу сўзни айтиб келди. Бу жа-роҳатнинг битиши қийин бўлди. Бугун ҳам асоратлари яшаяпти.

Фрунзе ва истибдод

С.Шур айтган сунистеъмол сўзи билан келиша олмадим. Ўрнига “зулм”, “мустабид”, “мустамлака” сўзларини қўйиб кўрдим. Нафрат бунинг сабаби эмасди. Тарихий воқелик менга шундан сўзлаётганди. Буни ҳам мустабиллар-нинг ўзидан эшитайлик.

1920 йилнинг боши. М.Фрунзе Фарғона фронти кўмондонлигига шо-шилинчнома йўллайди. Унда шундай дейилган: “Туркистон марвариди бўл-ган Фарғона икки йилдан ортиқроқ вақтдан бери қонли бир уруш майдони ҳолатидадир... Бу ердаги совет хоки-мияти илк тузилиш даврида рус ва ерли ишчи, деҳқон оммаларини ўзига тор-тиш ўрнига, меҳнаткаш халқни ўзидан узоклаштириш учун қўлидан келганча ҳаракат қилди. Ишлаб чиқаришнинг на-ционализация қилинишида фақат бур-жуазиянинг мулки эмас, балки ўртаҳол деҳқонларники ҳам тортиб олинди...Бу ерда ҳаракат қилган қизил аскар қисм-лари, инкилобни ҳимоя қилган баъзи раҳбарлар меҳнаткаш халқни истибдод воситаси сифатида тушунди. Босма-чилиқ ҳаракати деган бу ҳаракат шу

асосда вужудга келди. Босмачилар – од-дий қароқчилар эмас. Шунда уларни тез йўқ қилиш мумкин бўлар эди” (РГВА, ф.110, оп.3,д. 234, л. 4-5). Мисолни Ўз-бекистоннинг янги тарихи иккинчи ки-тобининг 90-91-бетларидан келтирдик.

Михаил Фрунзега ҳам мустакиллик-кача юртнинг тўридан, сўлим-сўлим масканларидан жой бергандик. Отдан тушмагандилар. Кейин ёрдамлашилди. Негаки “оқсоқол” шўро салтанати сиё-сати тарихимизга қон билан ёзилиши-да катта иш қилганди. Билмаганларга бироз эслатаман. Истиклолимизнинг таникли бу жаллоди 1919 йил 15 август-дан 1920 йил 10 сентябргача Туркистон фронтига кўмондон бўлади. 1919-1920 йилларда Туркистон комиссиясига аъзо этиб сайланган (юқорида ҳам маълумот келтирилган). 1920 йил 30 августдан 2 сентябргача Бухорони қонга ботиришда мислсиз ҳаракат қилади. Ҳозирча тадқиқ этаётган мавзумизга шу маълумотлар етарли. Қўли қон, ҳатто қон-қон-нигача шўроларга садоқат сингиган бу шахсга босмачини босмачи дейиш, ҳатто ундан-да баттар ҳақорат қилиш ҳеч гап эмасди. Аммо негадир масалага бошқача ёндашган. Назаримда аввало кўмондон сифатида мулоҳаза қилган. Нега қизил армияга бунчалар қаршилик қилишаётганини кўрган, билган. Қароқчи, босмачи бўлганида халқ эргаш-маслигини тушунган. Бежизга “шунда уларни тезда йўқ қилган бўлардик”, деб тан олмаган. Демак, бир тўда бандит билан эмас, балки мустабиллар зулмидан жони халқумига келган, курашдан бо-шқасига чора қолмаганини тушунган, фақат шу йўл билан моли, дини, мамла-катини ҳимоя қилиши мумкин бўлган бутун бошли халқ билан савашаётган-ини англаган. Буни англаш учун катта ақл, фаросат ҳам керак эмасди, аслида.

Мадаминбекнинг Сафоновга мактуби

Яна бир тарихий ҳақиқат соядан чиқди. “Босмачи”. Бу сўз яна бош кўтарди. Ватан, озодлик, дин учун курашаётган-ларнинг қаттол душманлари ёнига кўзга кўринмайдиган, лекин захри ёмон рақиб қўшилди. Унга қарши қандай кураш-моқ керак? Милтиқ билан пешонасидан отиб бўлмаса, паншаха санчиб, хумори-дан чиқолмасанг. Курашса бўларкан. Ор-номус, ғурур енг шимарди. У қаттол душманни майдонга чорлади. Аслида сўзда айб нима қилсин. Гап унга шун-дай либос кийдирганларда. Ор кўзиса, ғурур қон билан тепса ёмон бўларкан, биродарлар.

Ҳақиқий босмачилар ким эканлиги-ни кўрсатиш учун аниқ фактлар билан шўроларнинг Фарғонадаги кўмондо-нига мактуб битилди. Ўзларининг ус-лубида эмас. Маданиятли, маърифатли халққа хос усулда. Биз тилга олаётган тарих китобининг 89-90 саҳифаларида

бу ҳақда келтириб ўтилган. Мадамин-бекнинг Фарғона фронти қўшинлари кўмондони М.Сафоновга 1919 йилнинг 11 мартада йўллаган бу мактуби Рос-сия давлат архивида (ф.28113, оп.1, д.1, л.1;ф.149. оп.1, д.51, л.53.) сақланаётган экан. Хўш, Мадаминбек нималарни ёз-ган деб ўйлайсиз?

Келинг, муҳим жойини биргаликда кўриб чиқамиз: “Туркистонда бўлса, яна қайтараман сизлар қиладиган иш йўқ ва бу ерда зўравонлик билан душ-манлар орттирасиз, холос... Сиз феде-рация тузилди деб эълон қилдингиз, сиз халқнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини эълон қилдингиз, шундай экан нега сиз уларни бизга бермайсиз? Ёки биз фақат мусулмон бўлганлиги-миз учунми? Бизга кўнглимиз тусаганча яшашга имкон беринг, майли, сиз эълон қилган шиорларга биз амал қиламиз, бизларга ўзимиз хоҳлагандек бошқарув усулини танлашга имкон беринг, ахир биз мусулмонлар кўпчилиқни таш-кил қиламиз-ку. Аммо зўравонлик қил-манг...”

“Босмачи” деган тамгага ҳамда тиш-тирноғига қуролланган улкан кўшинга “зўравонлик қилманг”, “ўз тақ-диримизни ўзимиз белгилаш ҳуқуқини қайтаринг”, “ўзимиз хоҳлагандек бо-шқарув ҳуқуқини беринг”, “мусулмон бўлганимиз учун камситманг” каби кескир сўзлар кўшини жангга чиқди. Афсус бу кураш аввалбошданок шўро-ларнинг ғирромлиги, номардлиги, фитнакорлиги асосига қурилганди. Бу сўзлар “бошини” тик кўтариб, музаф-фарият байроғини баланд кўтариб, ғо-либ бўлди. Бироқ мағлуб ғолиб устидан ҳукм ўқиди. Шунақаси ҳам бўларкан.

Дарвоқе хатда кўрбоши қизил ар-мия жангчилари ва командирларининг босқинчилик тўдасига айлаганини ҳам ёзиб, “отряд бошлиқларининг битта-сидан 20 миллион сўмлик мол-мулк топилган, ҳақиқий большевик – ком-мунист босмачилар тўдаси бизнинг камбағал, ярим оч мусулмонларимиз-дан сўнгги кўрпа ва кигизларини ҳам тортиб олишди” дейди.

Мана сизга тарихий факт. Шўро-нинг битта отряд командири оддий халқни шунчалар таласа. Шундоқ ҳам очлик, ночорликдан зўрға нафас ола-ётган оддий халқнинг кўрпа ва кигизи-гача талайдиганлар қанақа тенглик, қа-нақа “изм” лардан гап очиши мумкин?. “Босмачи” сўзи ҳам улардан уялди, ор қилди. Яна ўша тарихий савол. Босмачи ким эди-ю, эркини, орини, номусини ҳи-моя қилган ким эди?

Тарих бундай ғирромликка чидай ол-мади. Саволга-да жавоб бермади. Ил-ма-тешик бағрига кўмиб кўя қолди.

Алижон САФАРОВ,
филология фанлари бўйича
фалсафа доктори, доцент

Ушбу мақола Олий Мажлис ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотлари ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фондининг “Ёшларнинг маънавий-руҳий ва интеллектуал салоҳиятини ошириш” мавзусидаги давлат гранти асосида тайёрланди.

У ЭККАН НИҲОЛЛАР ЧИНОР БЎЛГАЙДИР

Раҳбарлик Оллоҳ азалдан қисматига ёзилган кишиларга насиб этади. Китобларда ўқиганим бор. Яратган бандаларини ишини тушириб қўядиган, уларнинг дарду ташвиши билан яшашига қодир кимсалар турли лавозимларга муносиб бўладилар. Оилада — Ота раҳбар. Энди ўша оиладаги барча катта-кичик аъзоларнинг муаммоларини ҳал этиши, эҳтиёжларини қондириши масаласи оила бошлиғи зиммасида. Айни шу раҳбарлик чегараларини кенгайтириб, ҳоким, президент даражасида ўйлайдиган бўлсак-чи! Бу халқ отаси, миллатнинг ўғли, эл фарзанди, деган тушунчаларни беради.

Вирус хавфи бутун ер юзига ташвиш солиб турган таҳликали, аммо синовли даврларни бошимиздан ўтказдик. Мехр-оқибат, раҳм-шафқат, умрнинг бир тутамлиги тушунчаларини чуқурроқанглагандек бўлдик. Коронавирус қанча яхши инсонларни, салоҳиятли кадрларни бағримиздан шафқатсизларча юлиб кетди. Юраги жароҳат бўлмаган оилалар кам. Шундай кунларда узок йиллар Бухоро шаҳар ҳокими бўлиб фаолият юритган, вилоят ҳокими вазифасини бажарувчиси Карим Жамолович Камолов вафот этибдилар, деган ёлгон хабар тарқалган кунлар ишдан қайтаверсам, қўшним Насиббахон хомуш тортиб дарвозалари олдида чиқиб ўтирган экан. Саломлашиб сўрашиш одатимиз. Кетишга чоғланар эканман, соғлиғи, фарзандлари, невараларини сўраб қўйдим. Аёл йиғлаб юборди.

сносга тушиб йикитиладиган бўлди. Турмуш ўртоғим катта ўғлим билан Россияга ишлашга кетганлар. Кичигим Ойбек 7-8 синфларда ўқирди. Чорвага қизиқиши борлиги учун, ҳам рўзгорни бир жойига яраб қолар, деган мақсадда қўй олгандик. Бир тележка ўт дарвозамиз олдида она-бола киритиб ўтиргандик, беш олти башанг кийинган раҳбарлар келиб қолишди. “Тез-тез кўтаринг, киритинг ўтингизни! Ҳоким келаяптилар, ҳоким келаяптилар!”, дўк-пўписа қила бошлашди. Шошилганимиздан фартукка ўзини кучидан ҳам ортиқ оғир юкни солиб кўтаришга мажбур бўлаётган боламни кўриб эзилиб кетдим. Ростданам ҳозир ҳоким келса, ... нимадир деса...

Шу пайт, шахдам қадамлар билан баланд бўйли, нигоҳларида ҳам одамлар ташвиши кўриниб турган

—Ваалайкум ассалом! Катта йигит бўлинг. Исмингиз нима?—дедилар

—Камолов Ойбек,—жавоб берди ўғлим.

Эринмай суҳбат қилар эканлар, ўғлимнинг нечанчи синф ўқиши, қизиқишини сўраб олдилар. Атрофдаги шотирларга орада танбеҳ бериб ўтдилар. “Ёшгина бола, аёл киши олдиларингда юк кўтариб ўтирибди. Сенлар-чи?! Ёрдамлашсаларинг бўлмайми?! Бу фамилиядош экан мен билан, бир йигит бўлсин, спортчи бўлади”, дедилар ишонч билан. Отамми, акамми, яқин кишим фарзандим келажакка ишонч билдираётгандек йиғлаб юбордим. Фақат раҳмат, иншаоллоҳ, айтганингиз келсин, дедим. Бу киши Карим Жамолович Камолов, деди питирлаб юрганлардан бири. Шу-шу ўғлим Ойбекжонда ўзига ишонч ортди. Спортчи бўлди, элга танилди. Ўнлаб шогирдлари бор. Лекин ўша узок йиллар илгари Карим Камолов билдирган ишонч ўғлим ҳаётини ёруғ нурдек безатди. Дуодаман, тузалиб Бухорога қайтсинлар, илоҳим деб дуога қўл очдик.

Афсуски, ўлим ҳақ. 2020 йил 23 август ана шундай оддий, аммо одамлар қалбида ўчмас из қолдирган Карим Жамолович Камолов боқий дунёга рихлат қилдилар. Қўшним айтган воқеа сабаб мен у киши билан боғлиқ воқеани эсладим.

“Дилкушо” ёпик бозор янги реконструкция бўйича қуриладиган бўлиб кичик бир дўконимиз йикитилди. Ўша пайтларда мулк эгалари у идорадан, бунисига ёзаверишди. Албатта ҳамма ҳам кўйиб қолишни истамасди. Халқ оломон бўлса бошқариш кийин. Ҳар қандай вазиятда ҳам ўша пайтларда шаҳар ҳокими бўлиб ишлаб турган Карим Жамоловичга осон эмас эди. Ишлар изга

тушиб, қурилишлар бошланди. Биз ҳеч кимга мурожаат қилмаган эдик. Бир куни ҳеч бўлмаса дўконимиз ўрнига ер берарми, деган ниятда шаҳар ҳокимлигига бордик. Ҳоким фақат кечкурун кабинетга келадилар деган гапни биз ҳам эшитгандик. Бирор соат кутганимиздан сўнг, ёрдамчилари чиқиб, ҳоким қабул қилмасликларини айтди. Турмуш ўртоғим инсулт бўлганлари боис тез асабийлашадилар. Қарасам, аҳволлари яхши эмас. “Бизни қабул қиладилар. Кимлигимизни айтсангиз бўлди”, дедимда блокнотимдан варақ йиртиб олиб Камолов Ҳасан Жамолович, деб ёздим. (Ҳокимга қариндош эмасмиз, лекин фамилия ва оталарининг исми ҳам бир хиллиги тасодиф.) Олиб бориб кўрсатинг. Қабул қилмасалар, кетамиз, дедим. Зум ўтмай ёрдамчи қайтиб чиқди. Ҳоким бобони ҳамма оғайнилари танирдим, сизни танимас эканманда, ака, деди. Турмуш ўртоғим гап нимадалигини англаб қулиб қўйдилар.

Ҳоким Карим Жамолович чинакамига бизни ўз яқинидек кутиб олди. Менинг журналистлигим учун тез танидилар, десам, турмуш ўртоғимнинг аҳволларига ҳам бефарқ қарамадилар. Бизнинг муаммони тинглаб, қонуний ижобий, жойнинг ўзида ҳал қилиб бердилар. 13 квадрат метр жойингиз кичкинаку, 7 квадрат метр компенсацияси учун қўшиб беринг”, деб топшириқ бердилар. Бирор ёрдам керак бўлса, бемалол келинг, биз бегона эмасмиз, деб қулиб қўйдилар. Ҳоким ҳузуридан эр-хотин иккаламиз ҳам кўзимизда ёш билан чиққан эдик.

Яхши инсонлар номи яхшилик билан эгизак ҳолда хотирланади, деганлари шу бўлса керак. Жонкуяр ва фидойи инсон, миллатнинг чин фарзанди Карим Жамолович Камоловнинг сўнг манзиллари Жаннат ул бақодан бўлсин! Бу у киши яхшилик қилган ҳар бир бухоролик қалбидан кечаётган дуодир. Шоир айтганидек,

*У эккан ниҳоллар
чинор бўлгайдир,
Набиралар ҳали топшиар
камол!*

Улар рафторига қараб айтгаймиз:
Карим Жамол келаяпти, Карим Жамол!

Мохира ШАКАРОВА.
Бухоро

Ҳоким фақат кечкурун кабинетга келадилар деган гапни биз ҳам эшитгандик. Бирор соат кутганимиздан сўнг, ёрдамчилари чиқиб, ҳоким қабул қилмасликларини айтди. Турмуш ўртоғим инсулт бўлганлари боис тез асабийлашадилар. Қарасам, аҳволлари яхши эмас. “Бизни қабул қиладилар. Кимлигимизни айтсангиз бўлди”, дедимда блокнотимдан варақ йиртиб олиб Камолов Ҳасан Жамолович, деб ёздим. (Ҳокимга қариндош эмасмиз, лекин фамилия ва оталарининг исми ҳам бир хиллиги тасодиф.) Олиб бориб кўрсатинг. Қабул қилмасалар, кетамиз, дедим.

—Ҳозир ўғлим Ойбекжон иш-хонасидан хафа бўлиб қайтди. Айтишга тилим бормайди. Ҳоким бобо (бизда ҳурмат юзасидан шундай дейишади) ўтиб қолибдиларми?—деди яқин одами вафот этган кишидек, кўз ёшларини тиёлмай. Бу ёлгон хабарлигини айтдим. Насиббахон эса анча йиллар илгари бўлган воқеани эслади.

Ўша пайтларда аэропортга кетадиган катта йўл ёқасидаги ховлилар

киши келиб қўлимдан фартукни олиб ўтни сола бошладилар. Беш минут илгари гердаиб кибр тўнини кийиб ўтирганлар баравар у кишининг қўлига ёпишди. “Беринг ҳоким бобо, беринг,” дейишарди улар. Бир зумда ҳамманинг юрагида силайи раҳм пайдо бўлди.

Қорамағиздан келган Ойбекжон икки ёноғи қип-қизил.

—Ассалому алейкум,—деди дедил.

“ОЛТИН” КЎЙЛАК СИНДРОМИ

ёхуд пул топиш учун инсофдан кечиш шартми?

Бир вақтлар ижтимоий тармоқларда ҳиндистонлик магнатлардан бири ўзининг тузилган кунига тўрт килограмм тош босадиган олтин кўйлак тиктиргани ҳақида ўқиб, таажжубга тушгандим. Шу кўйлакнинг пулига юзлаб қашшоқларнинг қорнини тўйдирса бўларди-да.

Буни қарангки, орадан ҳеч қанча вақт ўтмай бизда ҳам пулдан либос кийганлар пайдо бўлди - “янги” бойлар янгича удумларни ўйлаб топишмоқда.

Тўғри, бозор иқтисодиёти, пул топиш учун жуда қулай бир даврда яшаймиз. Калавасини топганлар оддий нарсалардан ҳам “бизнес” ясаб, тезда бойиб кетяпти. Бу яхши, албатта. Лекин пулнинг ортидан қувиб, виждонни бой бермаяпмизми? Ҳаромни ҳам “бизнес”, деяётганимизга қараганда иймонни-да пуллашга тайёрдекмиз.

Узоққа бормаймиз, кўчага чиқинг, ҳар қадамда дорихона. Хўш,

бизда нега дорихона бунча кўп, биласизми? Сабаби дори “бизнес”и ҳозир катта фойда келтиряпти. Бу оддий бизнес эмас, балки инсон саломатлиги, ҳаёти устига қурилган жуда жирканч тижорат. Шифохонага борасиз, шифокор тайинли текширувларсиз бир қопга сиғадиган дори ёзади. “Меҳрибон”лик қилиб бу дориларни қайси дорихонадан топиш мумкинлигини ҳам айтади. Таниш вазият, шундайми? Энг қизиғи, бу дорилар пистончи фирманики бўлиб, шифокор сотилган ҳар бир дори учун “гонарар” олади. Вазият шу даражага етиб бордики, бугун аксарият шифокорлар бу кўшимча “биз-

нес”ини яширмай қўйди. Халқ эса иложсиз. Иситмаси чикса, ўзингдан чикқан балага.., деб яна ўша дўхтирга мурожаат қилишга мажбур. Уларнинг ўрнида сиз бўлганингизда бу имкониятдан фойдаланмаган бўлармидингиз? Ишончим комилки, ҳолис жавоб берганларнинг юздан биригина “Йўқ, ойлигимга қаноат қилиб яшардим”, дея қатъий жавоб беради. Бошқалар аллақачон ҳаёлида ҳали қилмаган қилмишини оқлаш йўллари излай бошлади.

Касалхона қурган беморнинг юзига эмас, чўнтагига қараб муомила қилиши, меҳмонхона қурган унда ишрат учун шароит яратиши, корхона очган ишчиларга меҳнатига яраша ҳақ тўламаслиги, оддий дўкон очган ҳам савдо маданиятига амал қилмаслиги нормал ҳолатга айланиб улгурди. Пул топса бўладиган соҳа борки, унда қаллоблик, фирибгар-

лик муҳити ҳукмрон. Бизнес шунақа бўладими?

Танишим айтиб қолди, “Тадбиркорлик билан шуғулланишга қарор қилдим. Лекин қайси ишни суриштирмай, тизимни, халқни алдамасдан фойда қилиш қийин экан. Дўкон очсанг, солиқдан қочиш учун чек бермаслигинг керак, ошхона очсанг масаллиқлар сифатига кўз юмасан ё хизмат ҳақини оширасан. Ўйлаб-ўйлаб новвойхона очдим. Фойдаси камроқ бўса-да, ҳалол пул топяпман”.

Ҳиндистонлик олтин кўйлак соҳибига келсак, излаб билдим, у мухтожларга ёрдам берувчи ҳомий сифатида ҳам таниқли экан. Унинг либосига эмас, яхши амалига тақлид қилинса, бўларди. Аслида, бу масалада биз бошқа халқларга ўрнак бўлишимиз керак.

Асқар БАРОТОВ.

Интилиш

Бекобод туманига қарашли умумфойдаланувдаги автомобил йўллари жами 398 км ни ташкил этади. Шундан давлат аҳамиятидаги автомобил йўллари 88 км, маҳаллий аҳамиятдаги автомобил йўллари 310 км дан иборат.

Бекобод ТЙФУК томонидан туман ҳудудида бажарилган пудрат ишлари жами 14,854 км бўлиб, шундан 11,647 км га асфалт бетон, 2,781 км га шағал, 0,426 км лик ҳудудига цементобетон қопламалари ётқизилди. Ана шу ишлар учун 4 миллиард 978 миллион, 577 минг сўм маблағ сарф қилинди.

Айтиш жоизки, йил давомида “Обод қишлоқ” дастурига мувофиқ ички хўжалик йўлларида катта ҳажмдаги таъмирлаш ишлари қилинди. Чунончи, “Фарҳод” МФЙ ҳудудида жами 4,007 км

лик масофанинг 3,422 км лик қисми асфалт қилинган бўлса, 0,080 км лик қисмига шағал ётқизилди, 0,505 км лик ҳудудга цементобетон ётқизилди. Жами 1 млрд 692 миллион сўм маблағ сарф қилинди.

Булардан ташқари “Бунёдкор” МФЙ ҳудудида 3,723 км лик йўлнинг 1,560 км лик қисми асфалт қилинган бўлса, 2,163 км лик қисмига цементобетон ётқизилди.

Ўтган 2022 йилда “Очиқ бюджет” ва “Менинг йўлим” танловлари асосида ҳам қатор ободончи-

ОБОДЛИК ЙЎЛЛАРДАН БОШЛАНАДИ

лик ишлари амалга оширилди. “Опен бюджет” танлови асосида 3,20 км лик ҳудудда 1072, 806 миллион сўмлик ишлар бажарилган бўлса “Менинг йўлим” танлови асосида жами 1,205 км лик ҳудудда 396,161 миллион сўмлик таъмирлаш ишлари амалга оширилди.

2023 йилда ҳам корхона ишчи хизматчилари олдида долзарб вазифалар қўйилган. Асосий мақсад “Инсонга эътибор ва сифатли таълим” йилида ободончиликка, инсон омилига бундан кўпроқ эътибор қаратиб борилаверади. Зотан, ободлик ҳамиша йўллардан бошланади десак, айна ҳақиқатдир.

Баҳром ҲУСАНОВ,
Бекобод тумани йўллардан фойдаланиш
унитар корхонаси
директори.

(Боши 1-саҳифада)

Мезбонлар ўнгу сўлга таъзим қилиб, юртимизга омонлик, халқимизга осойишталик, Юртбошимизга соғлиқ тилаб дуо қилдилар. Тўсатдан менга ресторанга кўрк бағишлаш учун қўйилган сузана, кашта ва турли хил кулолчилик буюмлари бир қадар жонлангандек туюлди. Улардан кўз узмай қолдим. Мезбону, меҳмонлар бир-бирларига кўрган-билганларидан сўзлардилар. Айниқса, Фарғона водийсида таваллуд топган Қудрат ака, Мухаммадаюб, Нозимжон ва Абдоржон адаби, меҳмондўстлиги асносида ажралиб турарди. Боз устига барчалари инглиз тилини “сув қилиб ичиб” юборгандилар. Ўзбек дунёнинг қай бир манзилида яшаса ҳам, барибир қонига тортиб меҳмондўстлигича қолаверар экан. Агар шундай бўлмаганида, Сан Франциско шаҳридаги “Ўзбек миллий таомлари” ресторани соҳиблари, тахминан бир вақтда Сан Франциско ва унинг теварагидаги етти юз нафарга яқин ўзбек аҳли жамоаларини тўпламас эдилар. Ош, манти, сомса, норин, лағмон, кабоб, манпар сингари бир-биридан мазали таомларни истеъмол қилганлар ўз юртларини бежизга эслаб кетмайдилар. Бу улар учун юртидан олисдаги энг ҳашаматли зиёфат бўлади. Шу ваддан бу жойдан ҳамиша ватандошларнинг қадами узилмайди. Сабаби, ўзбек ресторанида куруқ маҳобат йўқ, балки заминда бақувват тўқлик, ҳақиқий ўзбекона турмуш, тутум яққол сезилади. Шу ўринда бир гапни айтмасам бўлмас. Мезбонлар билан илк бор қўл бериб кўришаётганимда, уларнинг юз-кўзларида меҳмонларга хурмат, манзур бўлиш иштиёқи жўш ураётганини пайқадим. Гўё мезбонларнинг кўзлари “бул ноз-неъматларнинг бариси сизлар учун, юртимиз учун” деб чорлаётгандай туюлди. Шуни ўйладиму, ўзбекнинг мард ва тантилиги, кўкси очиклиги учун ғурурланиб кетдим. Ичимдаги дарҳол ташқарига чиқардим. Самимий ибораларга Қудрат акага ўзбек ресторанининг баракали ва қулайлигини мактадим. Чиндан ҳам, ўзбек юртдошларимиз саъй-ҳаракати ила олис Сан Франциско заминда қад ростлаган “Ўзбек ресторани” ўша чоғда тўлиб бўлган эди. Биз асосан Ўзбекистонимизда амалга оширилаётган ўзгаришлар, халқимизнинг фаровонлиги, икки давлат муносабатлари ва умид ниҳоллари бўлган ёшлар ҳақида ғурунглашдик. Ҳатто, урф-одат ва анъана ва тутумлар ҳам четда қолмади. Ватандошларимиз Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ҳамда Захриддин Мухаммад Бобурни хурмат қилар эканлар. Ҳар йили уларнинг таваллуд кунлари тантана қилинар экан.

Шундан кейингина мен, афтидан, тўртбеш киши бемалол ўтириб олиб, ҳордиқ ёзадиган чорпоёга ўхшаш қўналгага чиқиб олишга муваффақ бўлдим. Айтганча, айнан ўша ернинг ўзида қахрамонларимизнинг кўрган-кечирганларини, орзу-истакларини оқ қоғозга жо этишни ўйлагандик. Қудрат доктор жуда закий, сўзамол одам экан.

Ўзбекистонда туғилиб, хорижда истикомат қилаётган Ватандошлар... Улар ҳақида аввалари эҳтиёткорона сўзлар эдик. Ваҳима, кўрқув, шубҳа тўрлари юрагимизни ўраб-чирмаб олганди. Оллоҳга шукур, эндиликда бу тўрлар синдирилиб ташланди. Тақдир тақозоси ила ўзга юртга кетиб яшаб қолган, ўша ерларда фарзандлари туғилиб, ҳамон ўз киндик қонлари томган муқаддас Ўзбекистонни Ватан деб билганларни халқимиз ўзига хос хурмат, иззат-икром, меҳрибонлик ила қарши оладилар. Уларни бағрига босиб, жонига жойлайдилар. Сир эмас, собиқ Бухоро жумҳурияти раиси Усмонхўжанинг ўғли Темирхўжа тақдир тақозосига кўра Олмо-

ниядя яшаган. Унинг тубандаги сўзларини тинглаганимда, юрагинг бир қалқиб кетади. Шу тобда ўша сўзларни айнан келтиришни маъқул топдик. “Шуни айтмоқчиманки, Ватандан чеккада ҳам ватанпарварлар яшайди, улар ҳам Ватанни худди сизлар каби севади, улар ҳам шу халқ йиғласа йиғлайди, кулса кулади... Ватан — бу илдиздир. Бу юртда илдиз отмаган, унинг тупроғини хурмат қилмаганлар бу ерни Ватан қилолмайди. Илдиз — рўпарангда боболар арвоҳи чирқиллаб туришидир. Илдиз — шу ернинг тилини, урфини, фақат тилига эмас, қалбига сингдиришдир. Бизнинг боболар ҳам Туркистонни Ватан дейди, чунки илдизимиз бизни кўкартирувчи, яшнатувчи тупроқ

шу ерда. Биз бу тупроқни ҳеч қаердан топа олмаймиз. Тупроғини унутган одам — ўз-лигини унутган одамдир. Мен Ватанда эмасман, Ватан менинг ичимда!...”

Дарҳақиқат, бугунги кунда Америка Қўшма Штатларининг турли минтақаларида яшаб, ўқиб, ишлаётган ватандошларимиз орасида жони Ватанда, Ўзбекистонимизда сақлангучи кишилар оз эмас. Булар сафига қахрамонимиз Қудрат Раҳимхўжаевни ҳам қўшса бўлади. У Сан Франциско шаҳар шифохонасининг жарроҳлик бўлимини бошқариш асносида “Ўзбеклар” жамиятига ҳам раислик қилади. Жамиятнинг асосий вазифаси ватандошлар бошини қовуштириш, АҚШ — Ўзбекистон ўртасида дўстлик алоқаларини мустаҳкамлаш, халқимизнинг минг йиллик урф ва одатларини сақлаб қолиш, Мустақиллик, Наврўз байрамларини ўтказиш ҳамда Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий ва Захриддин Мухаммад Бобур ҳаёти ва ижоди билан ватандошларни таништириб боришдан иборатдир. Ана шу камтарона хизматлари инobatга олиниб, ўтган йили Қудрат Раҳимхўжаев “Дўстлик” ордени билан тақдирланди. Бу хушхабар Қудрат акани билганларни беҳад мамнун этди.

Халқимизда “Мусофир бўлмагунча мусулмон бўлмас” деган асрлар синовидан ўтган нақл бор. Ўзбек миллати ислати ва фазилатлари билан ҳам ҳар қанча фахрланса, шунча оз. Ресторан ичкараси айнан шу руҳда жиҳозланган. Ўзбекона, миллий рух шундоқкина уфуриб туради. Дарвоқе, биз ресторанда бўлган кунимиз ватандошларимиз Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўттиз йиллик шодиёнасини нишонланаётган эканлар. Аслида Қомусда барча ҳуқуқ ва эркинликларимиз тўла мужассамлашган. Унда барча мамлакатлар Қомусидаги каби халқ манфаатлари устувор. Чиндан ҳам, у ерда ватандошлар кўрсатган эъзоз ва эътибор бизни мамнун этди.

Куртак ёзаётган ниҳоллар — бу ёшлар. Дарҳақиқат, ёшлар шундай бир ниҳолки, ел ғирилласа тебранади, шамол эсса чайқалади, бўрон гувласа гувранади. Асроржон Арабжонов Америка Қўшма Штатларидаги истеъдодли йигитлардан бири. Унинг қувноқ ва беғубор болалиги Андижон вилояти, Қўрғонтепа туманида-

ги Қўрғонтепа шаҳарчасида кечган. Айни чоғда АҚШдаги университетининг ҳуқуқ йўналиши бўйича магистратурасида таҳсилни давом эттирмоқда. Тиниб-тинчимас йигит бўш юришни эп билмай, истикболли лойиҳага қўл урди. Мазкур лойиҳа мутахассислар томонидан ижобий баҳоланди. Аёли Асал Ҳамидова қизалоғи тарбияси билан банд. Шу аснода солиқ маслаҳатчиси лавозимида фаолият юритади. Ёш оиланинг келажакдан умидлари кўп. Бу ҳақида Асроржон тўлқинланиб гапирди.

Мухаммадаюб Акбаров босиқ, мулоҳазали йигит. Худа-беҳудага орини солавермайди. Дунё кўрган. Эҳтимол, онаси Мухаррам Валиева қаттиқ туриб, ўғлини қўлидан етаклаб Андижон шаҳридаги “Тараккиёт ўқув маркази” га олиб бормагани-

да, барчаси бошқа томонга ўзгариб кетган бўлармиди? Хуллас, Геннадий Морозов деган ўқитувчи ёшгина Мухаммадаюбга кўп билимларни кунт ва сабот билан ўргатди. Олган билимлари беиз кетмади. Дастлаб у Андижон машинасозлик институтида, (онаси айни шу институтда талабаларга дарс берарди), кейинчалик уч йил давомида Норвегиядаги университетда сабоқ олди. Сал ўтиб, Сан-Франциско университетининг бакалавр дипломини олиш бахтига муяссар бўлди. Келажакда молия бошқаруви соҳаси бўйича етук мутахассис бўлиш ниятида. Назаримда, Мухаммадаюб юртидан узоқда юриб, она меҳри, опа, ака, ука, сингил қадрини англаб етгандай. Боғишамолга, Мирзо Бобур номи ила аталадиган боғга, музейга тез-тез бориб турарди. Улкан саркарда ва бекиёс шоир унинг учун мудом етиб бўлмас чўкки бўлиб қолаверарди.

Асли андижонлик Нозимжон Тожидинов оилада ёлғиз ўғил. Ота-онаси, яқинлари унга кўз тикиб турибди. Америка Қўшма Штатларига келганига ўн икки йил бўлибди. Шу вақт мобайнида минтақанинг йигирма бешта штатини кезиб чиқди. Ошна-оғайни, таниш-билиш орттирди. Ўзиям удли-шудли, қувноқ, кўнглида заррача кири йўқ йигит. Ҳамиша одамларга яхшилик қилиб юради. Ҳозирда оиласи билан Сан-Франциско шаҳрида туради. Линколн университетиде магистратурда молия йўналиши бўйича ўқияпти. Шу ердаги нуфузли университетда ишлайди ҳам. Ўз аравасини бировнинг кўмагисиз, мустақил тортишни ёқтиради. Унинг ўзини тутиши, фикр-мулоҳазалари бизга маъқул тушди. Назаримда улар учун илмнинг ғунчалари энди очилади. Чунки уларда ижодкорлик, ўз устида ишлаш кўланкаси жуда кучли, юксак. Шунинг учун бу ёшлар иқболини, бахтини гоҳ иқтисодиёт, гоҳ ҳуқуқий, гоҳ таълим жабҳаларидан излаяптилар.

Океан орти диёрига сафаримиз чоғида ёдда қоладиган лавҳалардан энг тотлиси Сан Франциско шаҳридаги миллатдошларимиз билан суҳбатлар бўлди. Биз уларнинг кўзларида Ватанга соғинч туйғуларни жилोलаниб турганини ҳам кўрдик. Тинч океани қадар бепоён, адоқсиз соғинч.

Улуғбек ЖУМАЕВ,
журналист.

ЖАМИЯТ

Муассислар:

Табиат ресурслари
вазирлиги.

Тадбиркорлар ва
ишбилармонлар

ҳаракати —
Ўзбекистон

Либерал-демократик
партияси.

Ўзбекистон

Нодавлат нотижорат
ташкilotлари миллий
ассоциацияси.

Ўзбекистон

Савдо-саноат
палатаси.

Бош муҳаррир

Мақсуд ЖОНИХОНОВ

Газета таҳририятнинг
компьютер бўлимида
саҳифаланди.

“Шарқ” нашриёт-матбаа
акциядорлик компанияси
босмаҳонасида чоп этилди.

Манзил:

Буюк Турон кўчаси 41.

Буюртма рақами Г-210

Адади: 1012.

Пайшанба кунни чиқади.

Қоғоз бичими А-3,

ҳажми 2 босма табоқ.

Баҳоси келишилган нарҳда.

Газета Ўзбекистон

матбуот ва ахборот

агентлигида

2006 йил 0010-рақам билан

рўйхатга олинган.

ISSN 2010-7722

Газетанинг полиграфик
жиҳатдан сифатли чоп
этилишига “Шарқ” нашриёт-
матбаа акциядорлик
компанияси масъул.

100000, Тошкент шаҳри
Матбуотчилар кўчаси 32.
Маълумот учун телефонлар:
71-233-72-77,
71-233-91-55

Реклама ва эълонлар учун:

Электрон почта:

jamiyat@mail.uz

Газета индекси — 131

“ЖАМИЯТ” дан олинган

маълумотларда манба

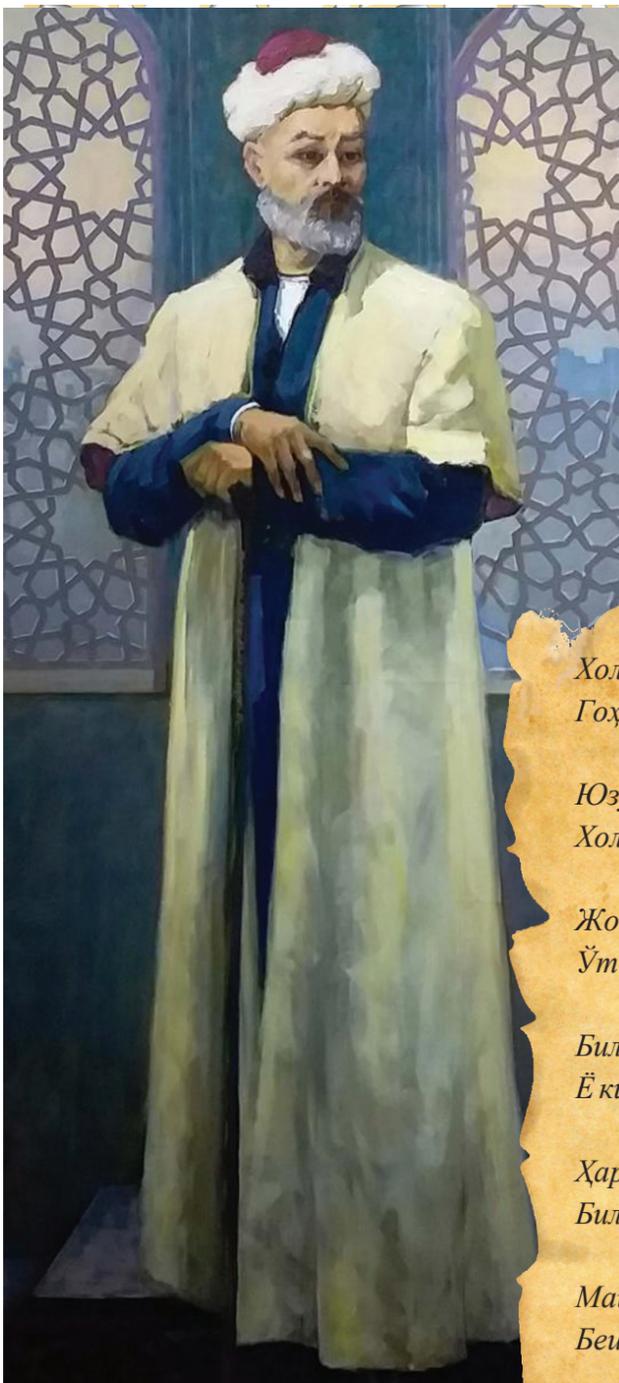
сифатида газета номи

кўрсатилиши шарт.

Топширилган вақти:

20:00

1 2 3 4 5 6

“МАШШОТАЙИ ҚАЗО БЕЗАМИШ ХОЛУ ХАТТИНИ...”

(Бир ғазал шарҳи)

ЛУҒАТ

1. Хат – лаб устидаги майин туклар
2. Гулъузор – гул юзли
3. Ғубор – чанг; бир нав хат
4. Сафҳа – саҳифа
5. Малоҳат – истарали
6. Ўчук шарор – ўчган шуъла
7. Машшота – пардозловчи

НАСРИЙ БАЁН:

1. Холу хаттингни кўп ўйлаганим учун, эй гул юзли сарвиқоматим, кўзимга гоҳ хол тушади, гоҳ ғубор.
2. Юзингдаги хол саҳифага қора сиёҳ томгани кабидир, шу тўғри эканки, холинг малоҳати қора рангда бор.
3. Жонимни ўртаган юзу холингни билмасанг, уни оловнинг шуъласидаги ўчган шарор – учиб юрган қурум деб гумон қил.
4. Билмайман – кўнглинда холингни хаёл қиласанми ёки кипригинг тиканларини қувватли, устун айлайсанми!
5. Ёри шўх ва холдор бўлган кишиларгина кўнглим хар дам ҳалок ва кўзим йўлида қора бўлишини биллади.
6. Тақдир пардозловчиси хол ва хаттингни безабди, ихтиёримни йўқотишда менинг ихтиёрим борми?
7. Мискин Навоий лабинг холини кўрса, жон беради, унинг бу ҳолатига бир бора боқсанг не бўлади, эй нигор!

*Холу хатинг хаёлидин, эй сарви гулъузор,
Гоҳе кўзумга хол тушунтур, гаҳе ғубор.*

*Юзунгда хол сафҳада томган киби қаро,
Холинг малоҳати туз эрурким, қарода бор.*

*Жонимни ўртаган юзу холингни билмасанг,
Ўт шуъласида айла гумон бир ўчук шарор.*

*Билман кўнгулда холларингнинг хаёлидур,
Ё кирпинг тиканларин айлабсен устувор?*

*Ҳар дам кўнгул ҳалоку кўзум тийра бўлмагин
Билгай бировки, ёри эрур шўху холдор.*

*Машшотайи қазо безамиш холу хаттини,
Беихтиёрлиқда манга борму ихтиёр?*

*Мискин Навоий холи лабинг кўрса жон берур,
Боқсанг не бўлди сурати ҳолига, эй нигор.*

Ушбу ғазалнинг миллий мусиқамизда ҳам ўзига хос ўрни бор. Машиҳур ҳофизларимиз “Шашмақом” туркумидаги “Сарахбори Дугоҳ” ҳамда Хоразм мақоми туркумидаги “Сегоҳи Хоразм” куйларини айнан ушбу ғазал матни асосида ижро этишади. Айниқса, Комилжон Отаниёзов ижро этган ашула туфайли мазкур ғазал халқимизнинг кўнгил мулкига айланиб улгурган.

Ғазал матлаби Навоий меросидаги энг машҳур шохбайтлардан, десак адашмаган бўламиз. Биринчи мисрада маҳбубанинг хусну жамоли васф этилган бўлса, иккинчи мисрада ошиқнинг интизорликдаги ҳолати тасвири орқали бу ғўзалликнинг нақадар тенгсиз эканига билвосита ишора қилинган. Шоир кундалик ҳаётда учраб турадиган ходисалар ёрдамида жонли, ҳаётий лавҳа чиқиб, сўзнинг таъсирчанлигини яна-

да оширган. Биламизки, бир нуктага киприк қоқмасдан тикилавериш оқибатида кўзда қора ё қизил рангдаги доғлар – хол пайдо бўлиши ёхуд кўзда парда пайдо бўлиши мумкин. Навоий ана шу ҳолатга ишора қилиб, сарвиқомат гулъюзининг юзидаги кичик қора хол ҳамда хатт – янги майса урган, кўринар-кўринмас тукларнинг хаёлидан ҳайратланиб қолгани боис кўзида ўша хол ва хатни эслатувчи иллат пайдо бўлишига ишора қилиб ёзади:

*Холу хатинг хаёлидин,
эй сарви гулъузор,
Гоҳе кўзумга хол тушунтур,
гаҳе ғубор.*

Ғуборнинг бошқа маъноси ҳам бор: араб алифбосида сирли ёзишмаларга мўлжалланган махсус бир нав хат борки, чанг-ғуборга шаклан ўхшашгани учун уни ҳам ғубор хати деб айтишади. Бундай хатни ўқиш ҳамманинг ҳам кўлидан келавермаган. Ёрнинг чехрасидаги хат ҳам ғў-

залликнинг синоати битилган сирли бир хат каби ошиқнинг хаёлини ўғирлаб, кўзига парда тутмиш.

Иккинчи байтда ҳам табиий ўхшатишлар қўлланилганига гувоҳ бўламиз. Дастлаб ғўзал чехрага зийнат берувчи қора хол оппоқ қоғоз устига томган сиёҳга ўхшатилади. Шоир ушбу анъанавий ташбихни ривожлантириб, холнинг малоҳатини қора туз каби тотли ва барча дардга дармон бўладиган хосиятли эканига урғу беради. Кундалик ҳаётда биз асосан ош тузини кўрганмиз ва истеъмол қиламиз. Аммо Хундукуш тоғларида қора туз ҳам мавжуд бўлиб, ундан сиёҳ ранги олиш баробарида, тиббиётда ҳам кенг фойдаланишади. Шоир қора тузнинг ушбу жиҳатларига бадий зийнат бериб, маҳбубанинг тузли-тотли хусни, кўнгилларга ором бағишловчи малоҳатини янада ёрқинроқ ифодалаш учун мазкур ташбихдан маҳорат билан фойдаланган:

*Юзунгда хол сафҳада
томган киби қаро,
Холинг малоҳати туз
эрурким, қарода бор.*

Кейинги байтлар ҳам маҳбуба холининг васфига бағишланган бўлиб, хар бир байтда Ёр жамоли ва унга ошуфта ошиқнинг дил изтироблари алоҳида тарзу тароват, латиф ва нозик ташбихларда куйланган. Ғазалда мураккаб иборалар, сўз ўйини ёхуд кочириқлар деярли йўқ. Шоир содда ва равон усулда ошиқнинг айрилиқда кўнглидан кечган ҳиссиётларини ҳасратли оҳангда баён этган. Айниқса, мактаъда ишқ туфайли инон-ихтиёрини кўлдан бой берган ошиқнинг муддаоси равшан баён этилган:

*Мискин Навоий холи лабинг
кўрса жон берур,
Боқсанг не бўлди сурати
ҳолига, эй нигор.*

Олимжон ДАВЛАТОВ